

ORIGINAL ARTICLE

Received: 2016/03/25

Accepted: 2016/08/20

Study of Effects of Training Biological, Cognitive and Emotional Characteristics of Mothers on Improving Relations Between Parent-Child Adolescent Girls with Precocious Puberty

Mahdi Barzegar Bafrooei (M.Sc.)¹, Elham Akoochakian (M.A.), Mohammad Afkhami Aghda (Ph.D.)³

1. Corresponding Author: M.Sc. in Educational Science, Yazd University, Yazd, Iran

Email: mahdibarzegar69@gmail.com Tel: 09366931279

2. M.A. in Public Psychology, Yazd Science Research Branch, Islamic Azad University, Yazd, Iran.

3. Assistant Professor, Department of Health Education and Promotion, Social Determinants of Health Research Center, School of Public Health, Shahid Sadoughi University of Medical Sciences, Yazd, Iran

Abstract

Introduction: The purpose was to determine the effect of biological, cognitive and emotional characteristics of maturity to mothers on improving relations between parent - child adolescent girls with precocious puberty.

Methods: Quasi- experimental pre-test - post-test method is use with control group. The population is elementary school students with early puberty in Yazd town in 2014-15, who 32 students were randomly selected of population by cluster sampling of schools between adolescent girls and completed relationship parent - child Scale. Data were assessed with analysis of covariance.

Results: The results showed that teaching biological, cognitive and emotional characteristics significant impact on relationship parent – child. Also, The results showed that teaching biological, cognitive and emotional characteristics of maturity to the mothers a significant impact on increasing positive emotions, identification with mother and amount of Relationship of in the experimental groups and only the component of disorientation in relation to the role has no significant effect

Conclusions: training the biological, cognitive and emotional characteristics of maturity to mothers can improve parent - children relationships with precocious puberty in adolescent girls

Keywords: Precocious puberty, child parent relationship, biological, cognitive and emotional characteristics.

Conflict of interest: The authors declared that there is no Conflict interest

This Paper Should be Cited as:

Study of effects of training biological, cognitive and emotional .....

Mahdi Barzegar Bafrooei, Elham Akoochakian, Mohammad Afkhami Aghda
Tolooebehdasht Journal. 2018; 17(2):70-83. [Persian]

بررسی تأثیر آموزش ویژگی‌های زیستی، شناختی و عاطفی دوران بلوغ به مادران بر بهبود روابط والد-فرزندی دختران دارای بلوغ زودرس

نویسندگان: مهدی برزگر بفرویی^۱، الهام آکوچکیان^۲، محمد افخمی عقدا^۳

۱. نویسنده مسئول: دانشجوی دکترای روانشناسی تربیتی، دانشگاه لرستان، لرستان، ایران.

تلفن تماس: ۰۹۳۶۶۹۳۱۲۷۹ Email:mahdibarzegar69@gmail.com

۲. کارشناس ارشد روانشناسی عمومی، دانشگاه آزاد یزد واحد علوم و تحقیقات یزد، یزد، ایران.

۳. استادیار گروه آموزش بهداشت، مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی شهید صدوقی یزد، یزد، ایران.

چکیده

مقدمه: این پژوهش با هدف بررسی تأثیر آموزش ویژگی‌های زیستی، شناختی و عاطفی دوران بلوغ به مادران بر بهبود روابط والد - فرزندی دختران دارای بلوغ زودرس به اجرا در آمد.

روش بررسی: روش پژوهش نیمه آزمایشی و از نوع پیش آزمون- پس آزمون با گروه کنترل بود. جامعه آماری شامل دانش آموزان دختر مقطع ابتدایی دارای بلوغ زودرس منطقه فلاورجان اصفهان بودند که با روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای از بین کلیه مدارس ابتدایی دخترانه منطقه فلاورجان که شامل ۳۵ مدرسه بود؛ ۶ مدرسه به صورت تصادفی انتخاب شد و از بین کلیه دانش آموزان دختر دارای بلوغ زودرس جنسی که دارای سن ۱۱ سال و کمتر بودند، ۳۰ نفر در دو گروه آزمایش و کنترل گمارش شدند. بعد از آن مادران دانش آموزان گروه مداخله در طول ۸ جلسه آموزش ویژگی‌های زیستی، شناختی و عاطفی دریافت کردند. ابزار گردآوری اطلاعات، پرسشنامه رابطه والد - فرزندی بوده که به منظور ارزیابی تأثیر مداخله، در دو مرحله قبل و بعد از مداخله توسط دانش آموزان تکمیل گردید.

یافته‌ها: نتایج نشان داد آموزش ویژگی‌های زیستی، شناختی و عاطفی دوران بلوغ به مادران اثر معناداری بر کیفیت رابطه والد- فرزندی داشت. هم چنین نتایج نشان داد آموزش ویژگی‌های زیستی، شناختی و عاطفی دوران بلوغ به مادر به طور اختصاصی تر بر احساسات مثبت، همانندسازی با مادر و میزان ارتباط در گروه آزمایشی تأثیر معنی‌دار دارد ($p < 0/01$) و بر مؤلفه عدم تنفر و گم‌گشتگی نقش در رابطه والد- فرزندی تأثیر معنی‌داری ندارد.

نتیجه‌گیری: آموزش ویژگی‌های زیستی، شناختی و عاطفی دوران بلوغ به مادران می‌تواند روابط والد فرزندی را در دختران بلوغ زودرس بهبود بخشد.

واژه‌های کلیدی: بلوغ زودرس، رابطه والد- فرزندی، ویژگی‌های زیستی، شناختی و عاطفی.

طلوع بهداشت

دو ماهنامه علمی پژوهشی

دانشکده بهداشت یزد

سال هفدهم

شماره: دوم

خرداد و تیر ۱۳۹۷

شماره مسلسل: ۶۸

تاریخ وصول: ۱۳۹۵/۰۱/۰۶

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۰۵/۳۰

مقدمه

بلوغ (Puberty)، دوره تکاملی بین کودکی و بزرگسالی است که با ظاهر شدن صفات ثانویه جنسی آغاز شده و تا تکامل کامل جنسی و توانایی تولید مثل ادامه دارد (۱). بلوغ در دختران با تجمع بافت چربی و تغییرات حاصله در لگن استخوانی و پهن شدن آن، جوانه زدن پستان‌ها آغاز شده و موهای زهار تیره و صاف بر روی پوبیس ظاهر می‌شوند. حداکثر سرعت این جهش رشدی در افراد طبیعی درست قبل از شروع قاعدگی است، بنابراین قاعدگی یک واقعه نسبتاً دیررس در سیر بلوغ جنسی است. معمولاً نخستین قاعدگی در حدود ۱۲/۵ سالگی در دخترها روی می‌دهد اما دامنه سنی آن از ۱۰/۵ تا ۱۵/۵ سالگی در نوسان است (۲). یکی از مشکلات رایج دوره نوجوانی، بلوغ زودرس (precocious puberty) است، بلوغ زودرس پدیده‌ای فیزیولوژیکی است و به حالتی اطلاق می‌شود که بلوغ در سنی زودتر از معمول اتفاق بیفتد. تعریف رایجی که برای بلوغ زودرس وجود دارد، شروع علائم ثانویه جنسی قبل از هشت سالگی در دختران و قبل از ۹ سالگی در پسران می‌باشد (۳) اما واقعیت این است که این تعریف ممکن است در جوامع مختلف و منابع متفاوت به صورت دیگری باشد و به نظر می‌رسد که عوامل محیطی، فرهنگی، خانوادگی، موروثی و تغذیه‌ای در پیدایش بلوغ زودرس مؤثر می‌باشد (۴). بلوغ زودرس در دختران خطرات فیزیکی و روانی زیادی به همراه دارد. تحقیقات نشان داده‌اند، دخترانی که بلوغ زیر ۱۰ سال را تجربه می‌کنند در معرض اختلالات خوردن و چاقی (۵)، پیشرفت تحصیلی پایین و ترک تحصیلی بیشتر (۶)، سوءاستفاده جنسی و انجام دادن فعالیت جنسی زودهنگام (۷)، گرایش به موادمخدر و الکل (۸)، رفتار

خشنو بزهکارانه، عزت نفس پایین و استرس روانی (۹) بیماری‌های قلبی-عروقی (CVD) (۱۰) و سرطان پستان و تخمدان (۱۱) قرار دارند. با توجه به این که بلوغ در دختران در سن ده الی دوازده سالگی شروع می‌شود که شروع آن همان‌طور که گفته شد با جوانه زدن سینه‌ها می‌باشد. پس بسیار مهم است که خانواده‌ها به اولین علائم شروع بلوغ توجه کنند تا بتوانند تشخیص بدهند که بلوغ زودرس است یا خیر. لذا مهم این است که اولین علامت در چه سنی شروع شده است.

نقش خانواده بخصوص مادر یکی از عوامل مؤثر و اساسی در رفتار افراد می‌باشد. نفوذ والدین در کودکان تنها جنبه ارثی و وراثتی ندارد بلکه در آشنایی کودک با زندگی اجتماعی و فرهنگ پذیری وی، نقش مؤثری دارد. ساختار و شکل خانواده‌ها، نحوه ارتباط اعضای هر خانواده با یکدیگر و جامعه‌ای که خانواده در آن زندگی می‌کند در بیشتر مواقع همسانی ندارند، از این رو، رفتار و تأثیر خانواده‌ها در افراد متفاوت است. خانواده بر اساس نوع رابطه با فرزندان بیشترین تأثیر را اولاً بر چگونگی شخصیت روانی، اجتماعی و فرهنگی آن‌ها داشته و ثانیاً به صورت غیر مستقیم جامعه را متأثر می‌کند (۱۲). اصل ارتباط دوسویه در تعامل‌های بین مادر فرزند کاملاً مشهود است. منظور از روابط مادر-فرزند سبک والدگری مادر است که در جریان ارتباطات متقابل بین مادر-کودک بروز می‌کند به عبارتی دیگر تعامل، نوعی تبادل دوطرفه است که همواره از الگویی ثابت پیروی می‌کند، بدین معنا دروندادهای مادر به گونه‌ای بر رشد کودک تأثیر می‌گذارد و ویژگی‌های کودک، پیامدهای مستقیم چگونگی سبک فرزند پروری و خصوصیات الگوهای ارتباطی والدین است (۱۳). از آن جایی که در دوره

به دلیل کسب اطلاعات از منابع ناآگاه و غیر موثق در زندگی خانوادگی خود دچار مشکلات جسمی و روانی می‌شوند. بدین جهت رابطه مناسب والد - فرزندی عامل تعیین‌کننده‌ای در تحول کودک و سلامت روانی او در بزرگسالی شناخته شده است (۲۲). کف و دی‌کویک (۲۳) نیز با بررسی رابطه بین الگوهای روابط خانوادگی با مشکلات رفتاری و اضطرابی فرزندان دریافتند کیفیت ارتباط اعضای خانواده با یکدیگر با بروز این مشکلات در نوجوانی ارتباط دارد. بررسی سطح سواد والدین نشان داد که میزان سواد والدین و آگاهی آن‌ها نسبت به بلوغ نقش مؤثری در توانایی انتقال دانش به دختران دارد (۲۴). از طرف دیگر با توجه به نظر محققان، این دوره برای بسیاری از والدین و خانواده‌ها دوره تنش و طغیان است. به طوری که تعارض والد - فرزند به‌عنوان اساس این دوره‌های چالش‌انگیز شناسایی شده است (۲۵). آلیسون و شولتز (۲۶) در پژوهش خود نشان دادند تعارض مؤلفه جدایی‌ناپذیری در رابطه والد - نوجوان است و دخترانی که به بلوغ زودرس رسیده‌اند در روابط خود با مادرشان بیشتر درگیر مسائل تعارضی می‌شوند. هم چنین بعضی از تحقیقات نشان داده‌اند تعارض والدین و فرزندان ارتباط زیادی با بلوغ زودرس دارد و می‌تواند از پیش‌بینی‌کننده‌های بلوغ زودرس باشد (۲۷، ۲۸). استریگر و گاندولی (۲۹) معتقدند که اگر تعارض بین مادران و نوجوانان حل شود رفتارهای خشونت‌آمیز آن‌ها کاهش می‌یابد. این محققان معتقدند که اگر آموزش‌ها در جهت حل این تعارضات باشد مشکلات روانی دوران بلوغ کاهش می‌یابد. برنت و همکاران (۳۰) معتقدند آموزش ویژگی‌های دوران بلوغ به رشد بلوغ در مسیر متعادل خود می‌انجامد. هم چنین پژوهش‌ها نشان داده‌اند آموزش به

بلوغ فرزندان در مقایسه با اوایل کودکی نسبت به ارزشهای والدین خود حساستر می‌شوند (۱۴)، در نتیجه ارتباط‌های خانوادگی اهمیت می‌یابد به طوری که یکی از مواردی که می‌تواند در تأثیرپذیری از ارزش‌های والدین اهمیت ویژه‌ای داشته باشند کیفیت بهتر روابط خانوادگی است (۱۵). تحقیقات نشان داده‌اند که کیفیت رابطه والد - فرزندی (relations parent - child) در برطرف کردن مشکلات دوران بلوغ نقش بسزایی دارد. برای نمونه نوجوانان دختری که در مورد مسائل جنسی و مشکلات رفتاری خود با مادران خود صحبت می‌کنند و مادران با سبک حمایتی و پذیرا از آن‌ها استقبال می‌کنند کمتر به رفتارهای پرخطری مانند سوءمصرف مواد (۱۶)، روابط جنسی زود هنگام و غیرمسئولانه و خطر حاملگی ناخواسته (۱۷-۱۸-۱۹) دچار می‌شوند. مطالعات هم چنین نشان داده است کودکانی که والدین آن‌ها تربیت مسئولانه و حمایت-گرایانه را در پیش می‌گیرند، با همسالان خود همراهی می‌کنند، عزت‌نفس بالاتری دارند، از زندگی خود احساس رضایت می‌کنند، کمتر به بدرفتاری، ترک و فرار از خانه و مدرسه می‌پردازند (۲۰). هم چنین، لینون (۲۱) دریافت تأثیر خشونت و بی‌توجهی والدین بر تعامل‌های اجتماعی فرزندان موجب بروز مشکلات روانی و عاطفی می‌شود و فقدان صمیمت و محبت، تعارض، خصومت و پیوستگی پایین در خانواده محیط ناکارآمدی ایجاد می‌کند که با مشکلات درون‌ریزی نوجوانان (بلوغ زودرس) مرتبط است.

در جامعه ما به دلیل فرهنگی، اعتقادی و مذهبی، اکثر نوجوانان به‌خصوص دختران از اطلاعات صحیح و مناسب در ارتباط با تغییرات جسمی و روانی دوران بلوغ محروم می‌باشند و چه بسا

والدین در چگونگی مدیریت واکنش‌های عاطفی و شناختی از طریق پذیرش و حمایت نوجوان در دوران بلوغ موجب پیشگیری و کاهش تعارضات والد- فرزند می‌شود (۳۳-۳۲-۳۱). بوهلر (۳۴) در این زمینه معتقد است برای حل تعارض و بهبود روابط بین والدین و نوجوانان نیاز به اقدامات پیشگیرانه و برنامه‌های مداخله‌ای است تا بتوان به‌طور مؤثر به خانواده‌ها و به والدین و نوجوانان برای بهبود رابطه و کاهش مشکلات سازگاری کمک کرد. خلیلی و همکاران (۳۵) نیز نشان دادند که مناسب‌ترین شیوه مواجهه با بحران این دوران، رویکرد فرهنگی- تربیتی و ارائه آموزش‌های غیررسمی به خانواده‌هاست. بنابراین با توجه به اهمیت دوره بلوغ و به‌ویژه بلوغ زودرس و با توجه به اهمیت آموزش والدین در این دوران به‌منظور پیشگیری از بروز مشکلات رفتاری در نوجوانان، آموزش والدین به‌ویژه مادر به‌عنوان یک مسئله اساسی در بهداشت روانی خانواده‌ها مطرح می‌شود و تحقیق حاضر در جهت نشان دادن اهمیت این مسئله کوشیده است تا به سؤال زیر پاسخ دهد.

آیا آموزش ویژگی‌های زیستی، شناختی و عاطفی دوران بلوغ به مادران بر بهبود روابط والد-فرزندی دختران دارای بلوغ زودرس تأثیر دارد؟

روش بررسی

روش پژوهش حاضر نیمه آزمایشی با طرح پیش‌آزمون - پس‌آزمون با گروه کنترل بود. جامعه آماری شامل کلیه دانش‌آموزان دختر ابتدایی دارای بلوغ زودرس و مادران آنها در منطقه فلاورجان در سال تحصیلی ۱۳۹۱-۱۳۹۲ بود که از بین ۳۵ مدرسه ابتدایی دخترانه منطقه فلاورجان با جمعیت ۷۴۰۰ نفر، ۶ مدرسه به صورت تصادفی انتخاب شدند و از بین ۵۰

دختر دارای بلوغ زودرس با سن ۱۱ سال و کمتر (که حداقل یک بار عادت ماهیانه را تجربه کرده بودند)، ۳۰ نفر به طور تصادفی انتخاب شدند. قبل از اعمال متغیر مستقل (آموزش مادران در گروه آزمایش) پیش‌آزمونی از گروه آزمایش و گواه به عمل آمد. بعد از آن در پایان مداخله در هر گروه آزمایش و گواه پس‌آزمون اجرا گردید. تفاوت بین میانگین نمره‌های پیش-آزمون و پس‌آزمون هر گروه از نظر معنی‌دار بودن آماری مورد بررسی قرار گرفت.

مقیاس رابطه‌ی والد- فرزند (PCRS): مقیاس رابطه والد- فرزند برای اولین بار توسط فاین، مورلند و شوبل (۳۶) برای سنجیدن کیفیت روابط والد - فرزند تهیه شده است. این پرسشنامه شامل ۴۸ سؤال (۲۴ سؤال برای رابطه با پدر و ۲۴ سؤال برای رابطه با مادر) است که دو فرم دارد، یکی برای سنجیدن رابطه‌ی فرزند با مادر و یکی هم برای سنجیدن رابطه‌ی فرزند با پدر. پاسخ‌ها در یک طیف لیکرت ۷ درجه‌ای از ۱ (خفیف) تا ۷ (شدید) تنظیم شده است. ماده‌های ۹، ۱۳ و ۱۴ این مقیاس به صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شوند. در این مقیاس نمره بالاتر نشان‌دهنده رابطه خوب و مطلوب با پدر و مادر است و نمره پایین نشان‌دهنده ارتباط کم با والدین و تعارض با والدین است. نمونه‌ای از ماده-های این مقیاس عبارت است از: "وقتی را که با مادرتان صرف می‌کنید چقدر است." در این پژوهش از فرم مادر آن استفاده شد. مؤلفه‌های نسخه مادران از این قرار است: احساسات مثبت، عدم تنفر/ سردرگمی نقش، همانندسازی با مادر و ارتباط یا گفت‌و شنود. ضریب پایایی این خرده مقیاس‌ها را فاین و همکاران (۳۶) با استفاده از روش آلفای کرونباخ به دست آوردند. این پژوهشگران ضرایب آلفای کرونباخ برای خرده

مخالف، شروع رابطه جنسی قبل از ازدواج، کنکاش در مسائل جنسی والدین و ... پرداخته شد. هم چنین با بیان ویژگی‌های رفتاری و اخلاقی نوجوانان در سن بلوغ به شیوه‌های صحیح تربیتی و رفتاری والدین در قبال آن‌ها پرداخته شد. در جلسات هفتم و هشتم، راهبردهای دینی و اخلاقی و فواید آشنا کردن کودکان با مسائل دینی، اخلاقی و تشویق آن‌ها به پرداختن به مسائل دینی و شرکت آن‌ها در کلاس‌ها و جلسات مذهبی مطرح شد. در طول جلسات از فیلم‌های آموزشی نیز استفاده شد و جلسات به صورت پرسش و پاسخ و فعال اجرا گردید.

برای تجزیه و تحلیل اطلاعات جمعیت شناختی از آمار توصیفی (توزیع فراوانی، میانگین و انحراف معیار) استفاده شد و برای بررسی فرضیه‌های پژوهش با توجه به ماهیت متغیرهای مورد استفاده از آزمون تحلیل کواریانس برای مقایسه دو گروه کنترل و آزمایش بهره گرفته شد. قبل از انجام تحلیل کواریانس بررسی مفروضه‌های آن ضروری است؛ بنابراین در این تحقیق مفروضه‌های تحلیل کواریانس شامل نرمال بودن متغیرها، خطی بودن رابطه، همگنی شیب رگرسیون، همگنی واریانس‌ها و یکسانی ماتریس واریانس - کواریانس مورد بررسی قرار گرفت و نتایج نشان داد که هیچ کدام از مفروضه‌ها تخطی نشده است.

یافته‌ها

یافته‌های توصیفی به تفکیک مراحل پیش‌آزمون و پس‌آزمون برای خرده مقیاس‌های رابطه والد - فرزندی در جدول ۱ ارائه شده است.

همان‌طور که از محتوای جدول ۱ استنباط می‌شود در مرحله پیش‌آزمون، میانگین‌ها و انحراف استانداردهای سه زیر مقیاس احساسات مثبت، همانندسازی با مادر، میزان ارتباط در دو گروه

مقیاس‌های مربوط به مادر ۰/۶۱ تا ۰/۹۴ و برای کل مقیاس مربوط به مادر ۰/۹۶ گزارش داده‌اند که نشان‌دهنده همسانی درونی خوبی است. هم چنین در پژوهش فاین و همکاران (۳۶) برای تعیین روایی این مقیاس از روش تحلیل عامل تأییدی استفاده شده است. نتایج تحلیل عامل تأییدی ارتباط بالا و خوبی بین ماده‌ها را نشان داده است. در پژوهش حاضر ضریب پایایی به روش آلفای کرونباخ برای کل مقیاس، ۰/۹۱ و برای ابعاد احساسات مثبت، تنفر/ سردرگمی نقش، همانندسازی با مادر و ارتباط به ترتیب، ۰/۸۳، ۰/۷۹، ۰/۷۳ و ۰/۸۷ به دست آمد.

آموزش ویژگی‌های زیستی، شناختی و عاطفی: جلسات آموزشی در قالب ۸ جلسه ۹۰ دقیقه‌ای با تواتر دو روز در هفته و به مدت یک ماه انجام گرفت که به‌طور مختصر دستور کار جلسات در زیر ذکر شده است. در جلسه اول و دوم بحث در مورد تعریف بلوغ و بلوغ زودرس و علل پیدایش و بیان آسیب‌های آن و هم چنین شیوه‌های مواجهه با مشکلات بلوغ زودرس دختران و علل زیستی آن و لزوم مراجعه به پزشک متخصص غدد یا متخصص داخلی و لزوم دخالت مادر در رفع کاستی‌ها و مشکلات بلوغ زودرس دختران و بررسی شیوه‌های ارتباطی مؤثر در برخورد با این مسئله بود. در سه جلسه بعدی به بررسی میزان اثرگذاری منابع بیرونی بر پیش‌رسی بلوغ اشاره شد که بر نقش اینترنت، ماهواره و شبکه‌های غیراخلاقی تأکید شد. همچنین به بررسی نقش مسائل جنسی، عاطفی و نیز نوع پوشش و آرایش والدین به‌خصوص مادر و همچنین پایبندی والدین به اصول اخلاقی و دینی در ایجاد بلوغ زودرس و غیرطبیعی در کودکان پرداخته شد و به میزان اثرگذاری این مسائل در ایجاد انحرافات اخلاقی و جنسی در کودکان مانند: دوستی با جنس

فرزندی به دلیل تأثیر آموزش ویژگی‌های زیستی، شناختی و عاطفی دوران بلوغ به مادران می‌باشد.

به‌منظور بررسی تأثیر آموزش ویژگی‌های زیستی، شناختی و عاطفی دوران بلوغ به مادران بر خرده مقیاس‌های رابطه والد - فرزندی از آزمون تحلیل کواریانس چند متغیره (مانکوا) بهره گرفته شد.

نتایج این تحلیل در جدول ۳ و ۴ آورده شده است. همان‌طوری که در جدول ۳ مشاهده می‌شود سطوح معناداری آزمون بیانگر آن است که بین دو گروه آزمایش و گواه از لحاظ ابعاد رابطه والد- فرزندی تفاوت معنادار مشاهده می‌شود ($F=42/15$ ، $p<0/01$).

مقدار مجذور اتا یا اندازه اثر برابر با $0/57$ می‌باشد، این بدین معناست که ۵۷ درصد واریانس یا تفاوت‌های فردی در ابعاد رابطه والد - فرزندی در گروه آزمایش به خاطر آموزش ویژگی‌های زیستی، شناختی و عاطفی دوران بلوغ به مادران می‌باشد.

تقریباً یکسان می‌باشند ولی در مراحل پس‌آزمون (بعد از اجرای متغیر مستقل) تفاوت زیادی مشاهده می‌شود. هم چنین میانگین و انحراف معیار زیر مقیاس عدم سردرگمی نقش در مراحل پیش‌آزمون و پس‌آزمون در گروه آزمایش و کنترل تفاوت چندانی نکرده است.

به منظور بررسی تأثیر آموزش ویژگی‌های زیستی، شناختی و عاطفی دوران بلوغ به مادران بر نمره کل رابطه والد - فرزندی از آزمون تحلیل کواریانس (آنکوا) بهره گرفته شد. نتایج این تحلیل در جدول ۲ آورده شده است.

همان‌گونه که در جدول ۲ مشاهده می‌شود پس از حذف تأثیر پیش‌آزمون بر روی متغیر وابسته مشخص شد که بین میانگین‌های تعدیل شده نمرات رابطه والد-فرزندی شرکت‌کنندگان برحسب عضویت گروهی (گروه آزمایش و گروه کنترل) در مرحله پس‌آزمون تفاوت معناداری وجود دارد ($F=16/427$ ، $P<0/01$). میزان تأثیر (η^2) $0/378$ می‌باشد و این بدین معناست که $37/8$ درصد واریانس نمره کل رابطه والد-

جدول ۱: میانگین و انحراف استاندارد نمرات پیش‌آزمون و پس‌آزمون مؤلفه‌های رابطه والد-فرزندی در دو گروه

پس‌آزمون		پیش‌آزمون		N	گروه	زیرمقیاس
SD	M	SD	M			
0/35	1/29	0/9	5/52	15	آزمایش	احساسات مثبت
1/14	5/19	1/44	5/85	15	کنترل	
1/83	4/47	1/5	3/23	15	آزمایش	عدم سردرگمی نقش
1/04	4/92	1/55	3/97	15	کنترل	
1/21	9/36	1/83	4/47	15	آزمایش	هماندسازی با مادر
1/22	4/64	1/52	5/26	15	کنترل	
0/9	11/1	1/54	5/11	15	آزمایش	ارتباط
1	5/44	1/54	5/64	15	کنترل	
2/97	24/21	4/44	18/33	15	آزمایش	رابطه والد- فرزندی
1/20	20/19	4	20/72	15	کنترل	

جدول ۲: نتایج آزمون تحلیل کوواریانس متغیر رابطه والد فرزندی

متغیرها	SS	Df	MS	F	P	η^2
پیش آزمون	۸۴/۰۴۸	۱	۸۴/۰۴۸	۲۲/۲۴۳	۰/۰۰۱	۰/۴۵۲
عضویت گروهی	۶۲/۰۷۲	۱	۶۲/۰۷۲	۱۶/۴۲۷	۰/۰۰۱	۰/۳۷۸
خطا	۱۰۲/۰۲۱	۲۷	۳/۷۷۹	-	-	-

جدول ۳: نتایج آزمون معناداری تحلیل کوواریانس چند متغیری روی میانگین نمرات رابطه والد - فرزندی

نام آزمون	مقدار	F	DF فرضیه	DF خطا	P	η^2
آزمون لانداى ويلكز	۰/۴۲۲	۷/۲۰۵	۴/۰۰۰	۲۱/۰۰۰	۰/۰۰۱	۰/۵۷۸

جدول ۴: نتایج تحلیل مانکوا تأثیر عضویت گروهی بر میزان نمرات مؤلفه‌های رابطه والد - فرزندی

متغیرها	SS	Df	MS	F	P	η^2
احساسات مثبت	۱۰/۶۵۸	۱	۱۰/۶۵۸	۲۱/۸۳۳	۰/۰۰۱	۰/۴۷۶
خطا	۱۱/۷۱۶	۲۴	۰/۴۸۸	-	-	-
عدم سردرگمی	۰/۰۱۴	۱	۰/۰۱۴	۰/۰۱۰	۰/۹۱۹	۰/۰۰۱
نقش	۳۱/۷۷۶	۲۴	۱/۳۲۴	-	-	-
هماندسازی با	۵/۸۳۷	۱	۵/۸۳۷	۴/۷۸۸	۰/۰۳۹	۰/۱۶۶
مادر	۲۹/۲۵۵	۲۴	۱/۲۱۹	-	-	-
ارتباط	۴/۹۵۲	۱	۴/۹۵۲	۸/۸۵۸	۰/۰۰۷	۰/۲۷۰
خطا	۱۳/۴۱۷	۲۴	۰/۵۵۹	-	-	-

هماندسازی با مادر بعد از حذف اثر پیش آزمون تفاوت معناداری وجود دارد ($F=۴/۷۸$, $P<۰/۰۵$, $\eta^2=۰/۱۶۶$) و نیز همان‌طور که در جدول مشاهده می‌شود بین نمرات پس آزمون زیر مقیاس میزان ارتباط بعد از زدودن اثر پیش آزمون تفاوت معناداری وجود دارد ($F=۸/۸۵$, $P<۰/۰۱$, $\eta^2=۰/۲۷$). با توجه به نتایج این جدول می‌توان گفت که آموزش ویژگی‌های زیستی، شناختی و عاطفی به مادران مدل به‌طور معنی‌داری

چنانچه در جدول ۴ مشاهده می‌شود بین میانگین نمرات پس آزمون زیر مقیاس احساسات مثبت بعد از حذف اثر پیش آزمون تفاوت معنی‌داری وجود دارد ($\eta^2=۰/۴۷۶$ ، $F=۲۱/۸۳$ ، $p<۰/۰۱$) بین میانگین نمرات پس آزمون زیر مقیاس عدم سردرگمی نقش بعد از حذف اثر پیش آزمون تفاوت معناداری وجود ندارد ($\eta^2=۰/۰۰۱$ ، $P>۰/۰۵$ ، $F=۰/۰۱$) هم چنین بین میانگین نمرات پس آزمون زیر مقیاس

همواره فرزند خویش را با آرمان‌های خود مقایسه می‌کنند که این روند به تعارض‌ها و ناسازگاری‌های بین والد - فرزند دامن می‌زند.

هارتر می‌گوید هر اندازه این تعارضات بین والدین و فرزندان بیشتر باشد میزان هیجان‌های منفی و مشکلات رفتاری در نوجوانان نیز افزایش می‌یابد و این ارتباط آشفته، ناسازگاری و تعارض‌های میان والدین و نوجوانان را به وجود می‌آورد. بر هم خوردن روابط عاطفی و احساس ناامنی منتج از تعارضات بین والدین می‌تواند امنیت شخصی فرزندان و همچنین روابط آن‌ها با والدینشان را به خطر اندازد. لذا، تعارضات بین والدین می‌توانند برای فرزندان بسیار آزاردهنده باشند و آن‌ها سعی می‌کنند برای کاهش تنش‌های ناشی از تعارضات بین والدین از طریق راه‌های گوناگونی به مقابله برخیزند. یکی از عواقب تعارضات بین والدین الگوبرداری فرزندان از رفتار والدین خود است که باعث می‌شود رفتارهای پرخاشگرانه‌ای با دوستان و همکلاسی‌های خود داشته باشند و در سطح وسیع‌تری رفتارهای ضداجتماعی از خود نشان دهند؛ بنابراین خانواده‌ها نقش بسیار مهمی در حل تعارضات دوران نوجوانی بخصوص در ارتباط با دختران زودرس دارند. البسون و شولتر (۲۶) همسو با این یافته نشان داده‌اند که تعارضات خانوادگی در کودکی با نخستین قاعدگی زودتر ارتباط دارد و دخترهایی که زود بالغ می‌شوند با مشکلات هیجانی و اجتماعی به نوجوانی می‌رسند؛ بنابراین می‌توان گفت که محیط خانوادگی پرتنش و اضطراب‌زا که موجب در خود فرورفتگی و انزوای کودکان می‌شود در ایجاد بلوغ زودرس مؤثر است و رابطه والد- فرزند را تحت تأثیر قرار می‌دهد و آموزش‌ها باید در جهت رفع این تعارضات انجام

موجب افزایش ابعاد رابطه والد- فرزند (زیر مقیاس‌های احساسات مثبت، همانندسازی با مادر و ارتباط) در مرحله پس‌آزمون در گروه آزمایش شده است.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر بررسی تأثیر آموزش ویژگی‌های زیستی، شناختی و عاطفی به مادران بر رابطه والد - فرزند دختران زودرس بود. نتایج نشان داد که آشنا کردن مادران به این ویژگی‌ها باعث بهبود رابطه دختران زودرس با والدینشان می‌شود.

همچنین به‌طور اختصاصی‌تر آموزش ویژگی‌های زیستی، شناختی و عاطفی دوران بلوغ به مادران داری دختران زودرس بر افزایش احساسات مثبت، همانندی با مادر و ارتباط در نوجوانان دختر مؤثر بود؛ اما این نوع آموزش‌ها تأثیری بر عدم سردرگمی نقش نداشت. نتایج این تحقیق با نتایج تحقیقات (۳۲-۳۰) هماهنگ است.

الیس و همکاران (۲۷) معتقدند که جلسات آموزشی و درمانی با خانواده‌ها تأثیر قابل‌توجهی بر رابطه والدین- فرزندان دارد. خانواده یکی از نهادهای اجتماعی است که اساس حیات اجتماعی بشر را تشکیل می‌دهد و از مهم‌ترین وظایف آن فرزند آوری و پرورش فرزندان است. یکی از مشکلاتی که گاهی اوقات خانواده‌ها در هنگام پرورش فرزندان با آن مواجه می‌شوند، نافرمانی و مخالفت فرزندان با خواسته‌های والدین می‌باشد که معمولاً در سنین بلوغ و نوجوانی رخ می‌دهد. این اختلافات به این دلیل است که فرزندان با افزایش سن، خواستار دگرگونی‌هایی در رفتار والدین خود هستند و در مقابل والدین اغلب تصویری از یک فرزند آرمانی در ذهن خود دارند و

حال و آینده این افراد نیز حائز اهمیت است و به ایجاد رابطه سرشار از محبت و صمیمیت بین والدین و نوجوان می‌انجامد. بنابراین در مجموع می‌توان گفت که یکی از علل عمده مشکلات در نوجوانان، گسسته شدن رابطه خانواده و یا اختلافات شدید خانوادگی است.

در خانه‌ای که صمیمیت و محبت وجود دارد، نوجوان می‌تواند ثبات روحی خود را حفظ کرده و تغییرات مطلوب را در شخصیت خود فراهم آورد و از یک طرف می‌تواند با اطمینان به شخصیت خود با مشکلات روبرو شود و از طرف دیگر بدون داشتن اضطراب و تشویش، رفتارهای نامناسب خود را مورد تردید قرار داده و به نحو مطلوبی تغییر دهد.

لذا می‌توان گفت که: آموزش ویژگی‌های زیستی، شناختی و عاطفی به مادران دارای دختران با بلوغ زودرس یک روش آموزش مناسبی برای کاهش تعارضات والد- فرزند محسوب می‌شود.

یکی از محدودیت‌های پژوهش این است که مطالعه حاضر تنها بر روی دانش‌آموزان دختر با بلوغ زودرس انجام شد و بنابراین تعمیم نتایج حاصل از این مطالعه به دختران بدون بلوغ زودرس و پسران باید با احتیاط انجام شود.

همچنین انجام مطالعه‌های مشابه با جلسات پیگیری چندماهه به منظور بررسی طول اثرات آموزش پیشنهاد می‌شود.

تضاد منافع

نویسندگان این مقاله این مقاله اعلام می‌دارند که هیچ گونه تضاد منافی وجود ندارد.

تقدیر و تشکر

بر خود لازم می‌دانم از تمام مادران محترم، معلمین عزیز و

گیرد. نوع پوشش نامناسب و مبتذل، معاشرت‌های ناصحیح خانوادگی، شوخی‌های رکیک، روابط و امیال جنسی افسارگسیخته‌ی برخی والدین در برابر دید کودکان- ارتباط زیاد کودک با جنس مخالف - دیدن فیلم و تصاویر مستهجن و غیراخلاقی حس‌های کاذب جنسی را در کودک ایجاد می‌کند که می‌تواند منجر به بلوغ زودرس در دختران گردد.

کنترل روابط اجتماعی و معاشرت‌ها و نوع تغذیه و گنجاندن ورزش روزانه در برنامه و بهبود روابط عاطفی اولیا با کودکان و محیط آرام خانوادگی که در برنامه‌های آموزشی این تحقیق گنجانده شده است می‌تواند به بهبود رابطه والد - فرزندی کمک کند.

معمولاً می‌توان گفت نوجوانانی که دست به نافرمانی و پرخاشگری می‌زنند، از خانواده‌هایی هستند که دارای والدین فاقد مهارت‌های کنار آمدن مؤثر با فرزندانشان هستند؛ بنابراین چرخه‌ای از تعاملات رفتاری خشونت‌آمیز به جریان می‌افتد، به این صورت که عدم آگاهی والدین از ویژگی‌های این دوره، احتمال رفتارهای پرخاشگرانه و نافرمانی را در کودک افزایش می‌دهد و این خود باعث تعارض بیشتر می‌گردد.

در این پژوهش نشان داده شد که با استفاده از روش آموزش ویژگی‌های بلوغ به مادران می‌توان از وقوع چنین مشکلاتی کاست و به بهبود میزان رابطه والد-فرزندی کمک کرد. برای رسیدن به این هدف والدین باید با ایجاد رابطه صادقانه و دوستانه با دختر مبتلای خود، برای او پیدایش این تغییرات را توضیح دهند و او را از مراقبت‌های ضروری آگاه کنند.

رعایت عوامل و شرایط فردی، خانوادگی و اجتماعی قابل کنترل (عوامل و شرایط ذکر شده در مورد علل بلوغ زودرس) به منظور تعدیل و کاستن از عوارض و پیامدهای بلوغ زودرس در زندگی دو ماهنامه علمی پژوهشی طلوع بهداشت یزد

خصوصاً دانش‌آموزان دختر که ما را در اجرای این پژوهش یاری نمودند صمیمانه سپاسگزاری کنم.

References

- 1- Fernandez-Fernandez R, Martini AC, Navarro VM, Castellano JM, Dieguez C, Aguilar E, et al. Novel signals for the integration of energy balance reproduction. *Mol Cell Endocrinol*. 2006 Jul 25; 254-255:127-32.
- 2- Sayed Mohammadi Y. In translation *Development Through*. Berk, L. Vol. 2. 19St ed. Tehran: Arasbaran Publication. 2011: 11-15.
- 3- Carel JC, Leger J. Precocious Puberty. *The New England Journal of Medicine*. 2008; 358: 2366-2377.
- 4- Daniel E, Balog LF. Early Female Puberty: A Review of Research on Etiology and Implications. *The Health Educator*. 2009; 41(2): 47-53.
- 5-Stice E, Presnell K, Bearman SK. Relation of early menarche to depression, eating disorders, substance abuse, and comorbid psychopathology among adolescent girls. *Developmental Psychology*. 2001; 37(5):608-619.
- 6- Cavanagh SE, Riegler-Crumb C, Crosnoe R. Puberty and the education of girls. *Social Psychology Quarterly* 2007; 70(2): 186-198.
- 7-Amy JJ, Loeber O. Pregnancy during adolescence: A major social problem. *European Journal of Contraception & Reproductive Health*. 2007;12(4):299- 302.
- 8- Storvoll EE, Pape H, Rossow I. Use of commercial and social sources of alcohol by underage drinkers: The role of pubertal timing. *Addictive Behaviors*. 2008; 33(1): 161-166.
- 9-Negriff S, Fung MT, Trickett PK. Self-rated pubertal development, depressive symptoms and delinquency: Measurement issues and moderation by gender and maltreatment. *Journal of Youth & Adolescence*. 2008; 37(6):736-746.
- 10-Feng Y, Hong X, Wilker E, et al. Effects of age at menarche, reproductive years, and menopause on metabolic risk factors for cardiovascular diseases. *Atherosclerosis*. 2008; 196(2):590-597.
- 11- Barker DJ, Osmond C, Thornburg KL, et al. A possible link between the pubertal growth of girls and breast cancer in their daughters. *American Journal of Human Biology*. 2008; 20(2):127-131.

- 12- Shehni-Yailagh M, Azizimehr A, Maktabi G. The Causal Relationship between Covert and Overt Conflicts and School Performance, Mediated by Parent-Child Relationship, Antisocial Behavior and Withdrawal/Depression among High school Students. *Biannual Journal of Applied Counseling*. 2013; 3(2): 1-16. [Persian].
- 13- Khanjani Z. development and pathology of attachment from infancy through adolescence. Tabriz: Tabriz afterglow emission. 2009. P.40-68. (Persian)
- 14- Barni D, Ranieri S, Scabini E, Rosnati R. Value transmission in the family: do adolescents accept the values their parents want to transmit?. *J Moral Educ*. 2011; 40(1): 105–121.
- 15-Scabini E, Marta E, Lanz M. The transition to adulthood and family relations. An Intergenerational perspective. Hove, UK: Psychology Press; 2006
- 16-Roche KM, Ensminger ME, Cherlin AJ. Variations in parenting and adolescent outcomes among African American and Latin families living in low-income, urban areas. *Journal of Family*. 2007; 28:882-909.
- 17-Hutchinson M K, Jemmott JB, Jemmott LS, et al. Mother daughter sexual communication and the sexual risk behaviors of urban adolescent females. *J Adolesc Health*. 2003; 33: 98-107.
- 18-Guilamo-Ramos V, Jaccard J, Dittus P, et al. Parental expertise, trustworthiness, and accessibility: Parent-adolescent communication and adolescent risk behavior. *J Marriage Fam*. 2006; 68: 1229-1246.
- 19-Landor A, Simons LG, Simons RL, et al. The role of religiosity in the relationship between parents, peers, and adolescent risky sexual behavior. *Journal of Youth Adolesc*. 2011; 40: 296-309.
- 20-Milevsky A, Schlechter M, Klem L, et al. Constellations of maternal and paternal parenting styles in adolescence: Congruity and well-being. *Marriage Fam. Rev*. 2008; 44: 81-98.
- 21-Leinoen JA. Parent mental health and children's adjustment: Child psychology and psychiatry. *Am Acad Child Adolescent Psy*. 2005; 39: 1284-1292.
- 22-Shokoohi Yekta M, Sharifi A, Motamed Yegane M. The Effectiveness of Problem Solving Skills Training on PARENT – Child Interaction. *Developmental Psychology: Iranian Psychologists*. 2015;12(45): 3-14. [Persian]
- 23-Kef S, Dekovic M. The role of parental and peer support in adolescents well-being: A comparison of adolescents with and without a visual impairment. *Journal of Adolescence*. 2004; 27(4): 453-466.

- 24-Zare M, Malek Afzali H, Jandaghi J, et al. The impact of adolescent health education on knowledge, attitude and practice of 14-12 year old girls. *Journal of Guilan University of Medical Sciences*. 2006; 56: 18-26. [Persian]
- 25-Borjali A. The effectiveness of mindfulness based on cognitive therapy (MBCT) on reducing the child- parental conflicts in adolescences. *Journal of Behavioral Sciences* 2013; 7(1): 1-6. [Persian].
- 26-Allison BN, Schultz JB. Parent-adolescent conflict in early adolescence. *Adolescence*. 2004; 39 (153): 101-19.
- 27-Ellis BJ, McFadyen-Ketchum S, Dodge KA, et al. Quality of early family relationships and individual differences in the timing of pubertal maturation in girls: A longitudinal test of an evolutionary model. *Journal of Personality and Social Psychology*. 1999; 77(2): 387-401.
- 28-Tremblay L, Frigon JY. Precocious Puberty in Adolescent Girls: A Biomarker of Later Psychosocial Adjustment Problems. *Child Psychiatry and Human Development*. 2005; 36 (1): 73-94.
- 29-Steeger CM, Gondoli DM. Mother-Adolescent Conflict as a Mediator between Adolescent Problem Behaviors and Maternal Psychological Control. *Developmental Psychology*. 2013; 49(4): 804-814.
- 30-Burnett S, Thompson S, Bird G, et al. Pubertal Development of the Understanding of Social Emotions: Implications for Education. *Learning and Individual Differences*. 2011; 21(6): 681-689.
- 31-Rueger SY, Katz RL, Risser HJ, et al. Relations between parental affect and parenting behaviors: A meta-analytic review. *Parenting: Science and Practice*. 2011; 11: 1-33.
- 32-Shenk CE, Fruzzetti AE. The impact of validating and invalidating responses on emotional reactivity. *Journal of Social & Clinical Psychology*. 2011; 30: 163–183.
- 33-Kehoe Christiane E, Havighurst Sophie S, Harley Ann E. Tuning in to Teens: Improving Parent Emotion Socialization to Reduce Youth Internalizing Difficulties. *Social Development*. 2014; 33(2): 413-431.
- 34-Buehler C. Parents and peers in relation to early adolescent problem behavior. *Journal of Marriage and Family*. 2006; 68: 109-125.
- 35- Khalili S, Bakhtiari A. Psychological attitude to puberty. *Strategic study of women*. 2009; 41: 197. [Persian]

36- Fine MA, Moreland JR, Schwebel AI. Long-term effects of divorce on parent-child relationships. *Developmental Psychology*. 1983; 19: 703-713.